

5. *Karmanov M. V.* Demographic expansion as a way of redistribution of the modern world / M. V. Karmanov, P. A. Smelov // *Innovations and investments*. — 2011. — № 4. — P. 12–18.

6. *Kuzin S. I.* The issues of the demographic situation in Russia / S. I. Kuzin // *Economics, Statistics and Informatics: Vestnik UMO*. — 2013. — № 6. — P. 8–13.

7. *Shakhotko L. P.* Demographic security: the nature, objectives, indicators and system of implementation mechanism / L. P. Shakhotko, N. N. Privalova // *The questions of statistics*. — 2001. — № 7. — P. 10–14.

8. *Census and statistics*. — [Electronic resource] — Access mode: <http://gazeta.rjews.net>.

Статтю подано до редакції 16.10.14 р.

УДК 005.591.43(477:4-15)

А. О. Василенко

старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОСВІДУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

A. Vasylenko, Senior Lecturer of the Department of Personnel Management and Labor Economics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

MODERN ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF OUTSOURCING IN UKRAINE THROUGH THE PRISM OF THE EXPERIENCE OF WEST EUROPEAN COUNTRIES

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано основні тенденції розвитку аутсорсингу з моменту його появи в середині 1990-х років до теперішнього часу, його сучасний стан, виявлено чинники, що стримують його розвиток та запропоновано заходи щодо успішного розвитку аутсорсингу в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аутсорсинг, ІТ-аутсорсинг, бухгалтерський аутсорсинг, підприємство, конкурентні переваги.

SUMMARY. The article analyzes the main trends of outsourcing since its emergence in the mid-1990's to the present, its current status, the

factors constraining its development, and proposed action concerning the successful development of outsourcing in Ukraine.

KEYWORDS: outsourcing, IT outsourcing, accounting outsourcing, business, competitive advantages.

Актуальність теми та постановка проблеми. Актуальність даної теми насамперед пов'язана з розвитком товарно-грошових відносин в Україні, який вплинув на формування насиченого ринку товарів — ринку покупця, в якому пропозиція товару більшості наявних асортиментних груп значною мірою перевищує попит на них. Як наслідок зазначених змін в ринку відбувається загострення конкурентної боротьби за нього і споживача ринкової продукції. Саме гостра боротьба за товарний ринок, а також різка зміна у використанні виробничих технологій змушують українські підприємства шукати нові, більш вдосконалені, інструменти підвищення своєї конкурентоспроможності в боротьбі за місце на ринку. Вирішенням цієї проблеми може слугувати одна з найсучасніших й найуспішніших бізнес-моделей, яка дає змогу в досягненні підприємством конкурентних переваг. Зазначеною бізнес-моделлю виступає аутсорсинг, який на практиці може реалізовуватись як маркетинговий інструмент та стратегічна ініціатива.

Аутсорсинг, як і будь-яка бізнес-модель, потребує постійного вдосконалення з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. Для досягнення поставленої цілі у вигляді вдосконалення аутсорсингу в Україні потрібно проводити аналіз цього явища і всіх його складових в історичному розрізі задля виявлення помилок, які допускались на різних рівнях діяльності як самостійних підприємств на локальному рівні, так і органів влади — на загальнодержавному рівні, регулюючи правове поле застосування аутсорсингу, та знаходження шляхів вирішення цих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аутсорсинг, як інструмент підвищення конкурентоспроможності й ефективності підприємства найбільш повно розкритий в працях західних науковців: Ж.-Л. Бравара; М. Донеллана; Е. Йордона, С. Клеменса, які досліджували саме поняття аутсорсингу та його сильні й слабкі сторони. Необхідно відзначити внесок у розвиток концепції аутсорсингу українських вчених економістів — І. Рудої та О. Зозульова. Л. Ноздріна розглядає питання, пов'язані з аутсорсингом

IT-проектів в Україні через призму досвіду західноєвропейських та східноєвропейських країн [5]; А. Поплюйко на локальному рівні досліджує сучасний стан бухгалтерського аутсорсингу в Україні, його проблеми та перспективи розвитку [7].

Результати. Для розуміння того коли саме розпочався розвиток та процес становлення такого явища, як аутсорсинг в Україні, необхідно дослідити розвиток аутсорсингу як такого загалом. Термін «аутсорсинг» походить від англійських слів «outside resource using» — «використання зовнішніх ресурсів». Під поняттям аутсорсинг визначають передачу організацією окремих бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншій компанії, яка спеціалізується у відповідній області [8].

В міжнародній бізнес-практиці цей термін визначає послідовність організаційних рішень, сутність яких полягає в переданні деяких функцій чи видів діяльності, які раніше самостійно реалізувалися організацією, зовнішній організації чи «третьої стороні», як прийнято казати. Аутсорсинг часто називають «феноменом ХХ ст.», а також «найбільшим відкриттям бізнесу за останні десятиріччя», адже це поняття увійшло в практику бізнесу та отримало дійсно широке поширення лише наприкінці 80-х років. В той же час ідея, щодо залучення ресурсів спеціалізованої фірми для вирішення питань організації, не є новою. Ця ідея і механізм її реалізації відомі з тих пір, коли в економічній теорії, а згодом, в науковому менеджменті, сформувався поняття розподілу праці, спеціалізації та кооперації. Першим досвідом аутсорсерів можна вважати юридичні послуги фірм в США та Великобританії ще на початку ХХ ст. Першим прикладом аутсорсингу вважається закупівля деталей для своїх заводів Генрі Фордом.

З вищевикладеного можна зрозуміти, що аутсорсинг є досить новим явищем. Встановлено, що аутсорсинг доволі часто називають «феноменом ХХ сторіччя», так як лише в кінці 80 років це поняття увійшло в практику бізнесу і набуло розповсюдження. Одним із першовідкривачів аутсорсингу вважається всесвітньо відома фірма Kodak, які на початку 90-х років використала IT-аутсорсинг.

Враховуючи багатогранність поняття «аутсорсинг» та постійну еволюцію феномену міжнародного аутсорсингу не існує чіткого загальноновизнаного визначення цього явища [3].

Саме через те, чітко встановити появу такого явища як аутсорсинг на український ринок стає проблемою. Для цього потрібно

встановити періоди приходу найпоширеніших у нашій країні видів аутсорсингу на український ринок.

В Україні початковий етап розвитку бухгалтерського аутсорсингу припав на середину 1990-х рр. (час розквіту бухгалтерських аутсорсингових послуг у США та Європі). І зародився він у надрах аудиту, коли аудитори зіткнулися з потребами клієнтів не тільки в аудиторських перевірках, але й у зовнішній допомозі в організації всіх видів обліку. На сьогоднішній день ринок бухгалтерського аутсорсингу в Україні тільки формується і ведення бухгалтерського обліку у формі бухгалтерського аутсорсингу стає все більш і більш популярним [7]. З-поміж моментів, які стримують розвиток цього напрямку у бізнес-середовищі в Україні, можна виділити кілька основних.

По-перше, це стереотипи мислення власника і керівника, які вважають, що бухгалтер завжди повинен бути поруч з ними. По-друге, хвилювання про те, що бухгалтерська компанія не збереже у таємниці фінансову інформацію свого клієнта. Хоча загальновідомо, що чесність у відносинах залежить не від того, який бухгалтер — власний чи запрошений — обслуговує компанію, а від порядності конкретної людини. І, по-третє, остереження, що сторонній бухгалтер не у змозі врахувати специфіку конкретного виду діяльності. Застереження зрозуміле, але невиправдане. У бухгалтерській компанії кожен співробітник спеціалізується у певній галузі бухгалтерії, веде підприємство з різними видами діяльності, і його досвід, знання і кваліфікація набагато більші, ніж у бухгалтера, що веде одне підприємство. Отже, на даний момент очевидним є той факт, що бухгалтерський аутсорсинг є галуззю, що розвивається в Україні. Тим не менше, стійкий попит вже формується. Передусім, за рахунок компаній малого бізнесу, які нараховують у штаті кілька чоловік, підприємств, які не мають постійного офісу, з невеликим документообігом, а також холдингів. Крім того, актуальність послуг спеціалізованих бухгалтерів зростає у зв'язку з популярною та доволі необхідною для залучення стратегічних інвесторів відмовою від тіньової бухгалтерії [7].

На кінець 1990-х рр. припав стрімкий розвиток ІТ-аутсорсингу (на даний час Україна займає 15 місце у світі по виробництву програмного забезпечення). Враховуючи розвиток найбільших видів аутсорсингу в нашій країні, можна зрозуміти, що розвиток аутсорсингу в Україні розпочався в середині 1990-х рр. і продовжує свій розвиток. Так, за період 2009–2010 рр. ринок ІТ-аутсорсингу в

Центральній та Східній Європі складався з шістнадцяти країн: України, Румунії, Угорщини, Польщі, Чехії, Білорусії, Болгарії, Естонії, Сербії, Словаччини, Литви, Хорватії, Молдови, Латвії, Словенії та Албанії. За цей період на ринку спостерігалася тенденція до збільшення його обсягу та кількості ІТ-фахівців, зайнятих у сфері ІТ-аутсорсингу. Що стосується України, то частка обсягу на ринку ІТ-аутсорсингу збільшилась з 508 млн євро у 2009 р. до 637 млн. євро. — у 2010 р., тобто на 25,3 %, а кількість вітчизняних ІТ-фахівців у 2010 р. зросла до 20 тис. осіб. У 2011 р. ріст індустрії аутсорсингу досяг близько 20–25 %. Будучи в рейтингу 30 країн, які є найприйнятнішими для ІТ-аутсорсингу, Україна в черговий раз підтвердила свій статус, отримавши перемогу у цьому році в номінації «Место назначения для ІТ-аутсорсинга» у рамках European Outsourcing Excellent Awards.

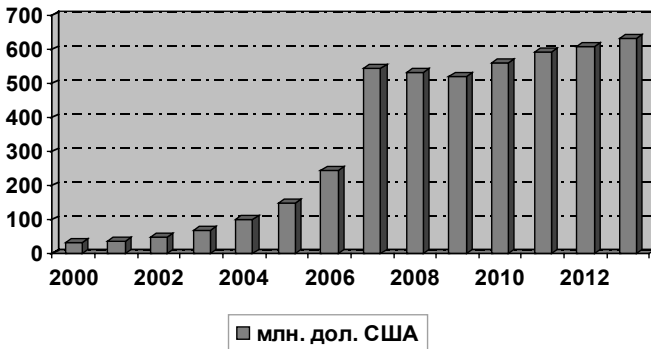

Рис. 1. Сукупна ринкова вартість послуг ІТ-аутсорсингу в Україні за 2000–2013 рр.¹

Протягом останнього десятиріччя ІТ-аутсорсинг в Україні демонстрував показники значного зростання. Згідно з нещодавніми дослідженнями в даний час Україна утримує свої позиції серед найбільш привабливих провайдерів аутсорсингу і поступово просувається до верхньої частини списку. Так, згідно з проведеними дослідженнями «Щорічної Глобальної Аутсорсингової Доповіді GS100», Україна знаходиться на 11-му місці серед 20-ти найбільших світових центрів по кількості задіяних у цій сфері людей.

¹ <http://livejournal.com/7637.html>

Україна, також, є першою у списку серед країн Центральної і Східної Європи, випереджаючи Росію, Білорусію і Польщу.

Ринкова вартість послуг ІТ-аутсорсингу в Україні постійно зростала, за винятком 2008-2009 рр., коли через глобальну нестабільність економіки, діяльність ІТ-аутсорсингу також не виявляла певної динаміки.

За прогнозами керівника сервісного центру компанії ІТ-Solutions О. Якутко, у 2012 р. Доходи від ІТ-аутсорсингу повинні були зрости на 30 %. Тобто в період 2009–2012 рр. Прослідковується стійка тенденція до зростання індустрії ІТ-аутсорсингу в Україні і в 2012 р. темп росту становив приблизно 75 % по відношенню до 2009 р. [6].

Впродовж усього періоду розвитку економіки України фінансово-промислові групи лобювали власні інтереси на найвищому державному рівні, що зумовлено політикою протекціонізму. Але на світовому ринку перспективи українських промислових підприємств значно гірші, тому для них важливо шукати шляхи взаємного співробітництва, які допоможуть зміцнити конкурентні позиції на власному ринку. В цьому сенсі в нагоді стає використання саме аутсорсингу, що зумовлює його подальший розвиток. Проте для України аутсорсинг є порівняно новою організаційною схемою діяльності, що й обмежує її застосування. Українські підприємства і на даний час не використовують повною мірою переваги виробничого аутсорсингу і передають стороннім організаціям лише другорядні функції: бухгалтерію, ІТ-розробку, та розробку веб-сайтів, кол-центрі та юридичне обслуговування. Найчастіше потенційні замовники посилаються на фактори, пов'язані з довірою до постачальника (ризик розголошення конфіденційної інформації й втрати контролю над пунктами), а також незначним досвідом роботи за схемою аутсорсингу (недостатня інформованість про можливості та майже суцільна відсутність досвіду). Це свідчить про початковий етап розвитку аутсорсингу в Україні [4].

Таким чином розвивався аутсорсинг в Україні з появи в середині 1990-х рр. і до 2012 року, коли був прийнятий новий Закон України «Про зайнятість населення» [1], де вперше було передбачено поняття аутсорсингу в Україні (на законодавчому рівні) та легалізовано саму діяльність пов'язану з передачею певних функцій стороннім організаціям з метою збільшення ефективності діяльності підприємства. Але окрім цього Верховна Рада України

видала Постанову «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо видачі дозволу на наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця» [2], яким було введено сильно ускладнений порядок видачі дозволів для здійснення аутсорсингу і, як наслідок, дуже погіршило становище усіх організацій, що надають послуги з аутсорсингу і зменшило ефективність цієї бізнес-моделі, що, на нашу думку, є значним кроком назад.

В цілому використання аутсорсингових схем на вітчизняних підприємствах може значно підвищити ефективність їх роботи та відкрити принципово нові можливості для взаємовигідного співробітництва, суттєво посилити їх конкурентоспроможність в умовах глобального економічного середовища.

У розвинутих країнах аутсорсинг став важливим інструментом забезпечення конкурентних переваг підприємства. В Україні цей процес відбувається не так швидко, однак із загостренням конкуренції на внутрішньому ринку, розвитком інтеграційних процесів все більше підприємств визнають його переваги і доцільність використання.

Отже, можна зробити висновок, що аутсорсинг є одним із найефективніших способів ведення бізнесу, зважаючи на ті переваги, які отримує підприємство-замовник при його використанні. Така форма ведення бізнесу сприяє впровадженню інновацій і покращенню інтеграційних зв'язків вітчизняних підприємств як в межах країни, так і поза нею, без чого сьогодні неможливо забезпечити ефективність господарської діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поява аутсорсингу в нашій державі припадає на середину 1990-х рр. і це є причиною того, що більшість підприємців скептично відносяться до аутсорсингу. Щоб змінити ситуацію на краще потрібно проводити тренінги, професійні виставки, щоб познайомити підприємців з даною бізнес-моделлю, що може значно підвищити ефективність будь-якого підприємства.

В умовах сьогодення розвиток аутсорсингу гальмується нещодавно прийнятими законами (Закон України «Про зайнятість населення» та Постанова Верховної ради України № 461-VII) які суттєво ускладнюють застосування аутсорсингу тим, що було запроваджено надзвичайно складний і тривалий порядок видачі дозволів для здійснення аутсорсингу. Законодавство потребує негайного вдоскона-

лення задля збільшення ефективності діяльності підприємств, які використовують аутсорсинг в своїй діяльності. Цього можна досягти шляхом спрощення процедури отримання дозволів для здійснення аутсорсингу, а також запровадження пільгових програм для підприємств, що надають аутсорсингові послуги, а також для працівників, що задіяні у даній сфері. Також, держава повинна йти на зустріч компаніям, які надають аутсорсингові послуги, шляхом надання рекомендацій підприємствам, задля швидшої інтеграції даної бізнес-моделі в економіку України.

Нині, найбільш стрімко в Україні розвивається бухгалтерський аутсорсинг та ІТ-аутсорсинг. Україна займає 11 місце у світі по кількості залучених людей і перше у Східній Європі, що є гарним показником. Саме тому, не зважаючи на всі труднощі, Україна має потенціал і всі можливості для успішного розвитку аутсорсингу в цілому так і окремих його видів задля підвищення ефективності діяльності підприємств і підвищення економічного рівня держави.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Закон України від 5 липня 2012 р. «Про зайнятість населення» // ВВР 2012 р. — № 24 ст. 243
2. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо видачі дозволу на наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в іншого роботодавця. Постанова Верховної ради України від 5 вересня 2013 р // ВВР — 2013 р. — № 461-18.

Наукові джерела:

3. Бравар Ж.-Л. Ефективний аутсорсинг: розуміння, планування та використання успішних аутсорсингових відносин/ Бравар Жан Луї, Морган Роберт — Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс — 2007
4. Герасимчук Ю. О. Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». Історичний розвиток аутсорсингу, переваги та можливості, ризики аутсорсингу — 2013;
5. Ноздріна Л.В. Аутсорсинг ІТ-проектів в Україні / Управління проектами: стан та перспективи // Тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: web-site: conference.nuos.edu.ua;

6. Матвій І. Є. Особливості розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка», кафедра менеджменту організацій.— 2013;

7. Поплюйко А. М. Бухгалтерський аутсорсинг: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. — К.: ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — 2011.

8. Macmillan Dictionary.

Reference

Normativno-pravovi akti:

1. Zakon Ukraïni vid 5 lipnja 2012 r. «Pro zajnjatist' naseleennja» // VVR 2012 r. — № 24 st. 243

2. Pro prijnjattja za osnovu proektu Zakonu Ukraïni pro vnesennja zmin do dejakih zakoniv Ukraïni shhodo vidachi dozvolu na najmannja pracivnikov dlja podal'shogo vikonannja nimi roboti v Ukraïni v inshogo robotodavcja. Postanova Verhovnoi radi Ukraïni vid 5 veresnja 2013 r // VVR — 2013 r. — № 461-18.

Naukovi dzherela:

3. Bravar Zh.-L. Efektivnij outsorsing: rozuminnja, planuvannja ta vikoristannja uspishnih outsorsingovih vidnosin/ Bravar Zhan Lui, Morgan Robert — Dnipropetrovs'k: Balans Biznes Buks — 2007

4. Gerasimchuk Ju. O. Zbirnik naukovih prac' DETUT. Serija «Ekonomika i upravlinnja». Istorichnij rozvitok outsorsingu, perevagi ta mozhlivosti, riziki outsorsingu — 2013;

5. Nozdrina L.V. Outsorsing IT-proektiv v Ukraïni / Upravlinnja proektami: stan ta perspektivi // Tezi dop. VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: web-site: conference.nuos.edu.ua;

6. Matvij I. Є. Osoblivosti rozvitku IT-outsorsingu v Ukraïni. — L'viv: Nacional'nij universitet «L'vivs'ka politehnika», kafedra menedzhmentu organizacij.— 2013;

7. Poplujko A. M. Buhgalterskij outsorsing: suchasnij stan ta perspektivi rozvitku v Ukraïni. — К.: DVNZ «KNEU imeni Vadima Get'mana» 2011.

8. Macmillan Dictionary.

Статтю подано до редакції 01.10.14 р.